

9. Ushynskiy, K. D., 1983. *Vybrani pedahohichni tvory* [Selected pedagogical works]: v 2 t. Kyiv: Radianska shkola, T. 1: *Teoretychni problemy pedahohiky*, 488.

10. Kazanishena, N., 2009. Pedahohichna praktyka yak skladova protsesu pidhotovky maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly do ekolohichnoho vykhovannia uchniv [Pedagogical practice as a component of the process of preparing future primary school teachers for ecological education of students]. *Naukovyi zbirnyk Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. Uman: UDPU, 30, 25–34.

11. *Osvitno-profesiina prohrama «Doshkilna osvita. Lohopediia» I (bakalavrskoho) rivnia osvity za spetsialnistiu 012 Doshkilna osvita, haluzi znan 01 Osvita / Pedahohika* (kvalifikatsiia bakalavr doshkilnoi osvity. Vychovatel zakladu doshkilnoi osvity. Vchytel-lohoped) [Educational and professional program "Preschool education. Speech therapy" of the I (bachelor's) level of education in the specialty 012 Preschool education, fields of knowledge 01 Education / Pedagogy (qualification bachelor of preschool education. Teacher of preschool education institution. Teacher-speech therapist)]. Dostupno: <<https://drive.google.com/file/d/1iR1JzZmitY9xIQMYce8XpilBlpT5x7-5/view>>.

12. Kovalchuk, V., Tabachek, I., 2007. Osobystist vchytelia: formuvannia ta rozvytok v umovakh hlobalizatsii ta informatsiinoi revoliutsii [Teacher personality: formation and development in the conditions of globalization and information revolution]. Monohrafiia. Kyiv: *Vyd-vo NPU im. M.P. Drahomanova*, 276.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2023-34-216-234>
УДК 378.014.6

Воєвідко Людмила Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9342-3613>

Voyevidko@kpnu.edu.ua

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗВО ЯК ШЛЯХ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ НА РИНКУ ПРАЦІ

Анотація. У статті висвітлюється одна з ключових проблем освітнього простору сучасності – забезпечення якості освітнього процесу в закладах вищої освіти. Зосереджено увагу на важливості реконструкції, поглибленні, модернізації змісту освітньо-професійних програм та без винятку, всіх її освітніх компонент у підготовці майбутніх вчителів шляхом постійного моніторингу, широкого обговорення та відповідного оновлення. Робота над вдосконаленням освітньо-професійних програм та освітніх компонент має бути системною, конструктивною, узгодженою між всіма стейкхолдерами із врахуванням пропозицій та потреб.

Окреслено алгоритми співпраці з роботодавцями над модернізацією освітніх програм та зазначено, що заклади вищої освіти повинні залучати роботодавців, які мають належний досвід у відповідній галузі також й до організації та реалізації освітнього процесу за освітніми програмами. Можна констатувати, що залучення до обговорення проєктів освітніх програм роботодавців, щорічний моніторинг і громадське обговорення освітніх програм допомагає виявити можливі недоліки чи прорахунки в її побудові та врахувати реальні інтереси стейкхолдерів, що, у свою чергу, підвище ефективність та конкурентоспроможність програми, а отже й збільшить можливості її випускників на ринку праці. В статті наголошується, що однією із характеристик конкурентоспроможності фахівців на ринку праці є рівень професійних компетентностей випускників закладів вищої освіти, який стає об'єктивною реальністю, яку можна виміряти та оцінити з використанням об'єктивних методів. В розвідці зазначається, що чільне місце у забезпеченні якості вищої освіти відводиться моніторингу. Моніторинг якості освіти містить у собі багатий комплекс процедур, що дозволяє виявити динаміку розвитку системи у певний період. Через це він добре вписується в алгоритм маркетингу освітніх послуг, є його необхідною умовою та невід'ємним компонентом. В дослідженні акцентується увага на тому, що якість освітнього процесу в закладах вищої освіти передбачає забезпечення формування в осіб, які навчаються, ключових компетентностей, необхідних для самореалізації, активної громадянської позиції, соціальної злагоди і здатності до працевлаштування та конкурентоспроможності.

Ключові слова: забезпечення якості освітнього процесу; освітні програми; стейкхолдери; роботодавці; креативність; конкурентоспроможність фахівців; модернізація; моніторинг; загальні та фахові компетентності; освітні компоненти; самостійна робота здобувачів вищої освіти; комплекс процедур; динаміка розвитку.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Сучасні прогресивні роботодавці потребують креативних фахівців. А після нашої перемоги над російським агресором ця вимога ще більше викристалізується. Для того, щоб майбутній фахівець мав змогу працювати над творчим розвитком здобувачів (дошкільнят школярів та ін.), в нього мають бути сформованими формотворчі компетентності в даній царині. Освітня реформа дає широке поле для реалізації особистості на всіх щаблях (рівнях) освіти. Концепція педагогічної освіти означає мету, яка має «випереджаючу модернізацію педагогічної освіти для створення бази підготовки педагогічних працівників нової генерації та забезпечення умов для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей професійного та особистісного розвитку педагогів» [1]. Випереджальна модернізація, зокрема, означає, що школа долає суспільні стереотипи, а не покладається на них. Такі підходи як емпатія і навчання через запит (inquired based learning), заохочення дослідницької поведінки учнів і навчання через відкриття (discovery learning), проєктне навчання і розвиток навичок розв'язання

проблем, тощо, у провідних освітніх системах вже є поточною практикою та містять в своїй суті творчий розвиток тих, хто навчається.

Відомі українські вчені І. Бех, І. Зязюн, О. Пехота, дослідники проблем педагогічної підготовки майбутніх вчителів, серед якостей, які необхідно розвинути у процесі професійно-педагогічної підготовки у здобувачів вищої освіти, називають емпатію, рефлексію, спроможність обґрунтовувати свої вчинки, визначати мотиви своєї діяльності, що є, по-суті, етапами самоаналізу. Та чи не найголовнішою характеристикою підготовленості вчителя до професійної діяльності є професійні (фахові) компетентності, які є сукупністю комунікативних, конструктивних, організаторських вмінь та здатністю і готовністю практично їх використовувати в майбутній діяльності [2, с. 48].

Нині надважливою є вимога до перегляду, реконструкції, поглиблення, модернізації змісту освітньо-професійних програм та без винятку, всіх її освітніх компонент у підготовці майбутніх вчителів шляхом постійного моніторингу, широкого обговорення та відповідної реконструкції. Робота над вдосконаленням освітньо-професійних програм та освітніх компонент має бути системною, конструктивною, узгодженою між всіма стейкхолдерами (врахуванням пропозицій та потреб). Закон України «Про вищу освіту» серед інших процедур і заходів системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності і якості вищої освіти передбачає здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм закладів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень. Науковиця Л. Сігаєва акцентує увагу на зростанні значимості якості як фундаментальної категорії філософії, що за останній час підтверджується тим, що це поняття стало невід'ємним у діяльності різноманітних організацій практично всіх сфер життя суспільства. Якість – це показник високої ефективності праці в суспільстві, джерело національного багатства і, що важливо, чинник виходу з соціальних та економічних криз. Авторка зазначає, що освіта, здобута студентом (учнем), визнається якісною, якщо її результати відповідають операціонально-заданим цілям і прогнозовані в зоні найближчого розвитку. Якість освіти обумовлюється сукупністю показників, що характеризують різні аспекти навчальної діяльності: зміст освіти, форми і методи навчання, матеріально-технічна база, кадровий склад, управління якістю освіти. Якість освіти варто розглядати як узагальнений показник розвитку суспільства у певному часовому вимірі, у динаміці тих змін, що характеризують поступ держави в контексті світових тенденцій [3, с. 214-217].

О. Ляшенко зазначає, що якість освіти – це узагальнений показник розвитку суспільства в певному часовому вимірі, тому його треба розглядати в динаміці тих змін, що характеризують поступ держави в контексті світових тенденцій: вона рухається до консолідації та інтеграції у світове співтовариство чи протистоїть йому, ставлячи свої інтереси понад усе. Це суспільна характеристика, а не предмет змагання чи політичний аргумент в оцінці розвитку держави на конкретному етапі її становлення. Тому суб'єкти освітнього процесу по-різному оцінюють його якість, а саме як:

- суспільний ідеал освіченості людини;
- процес організації навчання і виховання;
- результат навчальної діяльності;

– критерій функціонування освітньої системи [4, с. 8].

Варті уваги наративи В. Ніколаєвського, який зазначає, що основними чинниками, що забезпечують якість освіти, є професійна підготовка викладачів, навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, наявність системи контролю й оцінювання викладання, рівня знань студентів, застосування сучасних освітніх технологій в освітньому процесі, залучення викладачів і студентів до науково-дослідної діяльності, відповідність програм навчальних дисциплін сучасним вимогам, належне матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу, забезпеченість науковою літературою, що відповідає сучасним вимогам, використання матеріалів соціологічних та інших досліджень, спрямованість викладання на формування соціальних якостей сучасного фахівця, стимулювання самостійної роботи студентів, контакти з провідними зарубіжними фахівцями [5].

Варто зауважити, що однією із характеристик конкурентоспроможності фахівців на ринку праці є рівень професійних компетентностей випускників закладів вищої освіти, який стає об'єктивною реальністю, яку можна виміряти та оцінити (при застосуванні об'єктивних методів). Отримані дані можна використати і для констатації рівня професійних компетентностей вже підготовлених фахівців, і для оцінки якості освітнього процесу, а також для того, щоб вплинути на рівень професійних компетентностей випускників у майбутньому через запровадження змін в освітньому процесі. Оцінки якості підготовки здобувачів включають крім результативних також процесуальні компоненти та показники змісту, форм та методів навчання [6].

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Сучасне освітнє середовище має перейти на вищий щабель надання освітніх послуг здобувачам. Забезпечення якості освітнього процесу в закладах вищої освіти – стрижнева компонента підготовки сучасних прогресивних вчителів з високим рівнем конкурентоспроможності на ринку праці.

Метою статті є теоретичний аналіз необхідних аспектів даної проблематики у процесі реалізації освітньо-професійних програм з підготовки вчителів музичного мистецтва для закладів загальної середньої освіти.

Завданнями статті є висвітлення завдань для забезпечення якості освітнього процесу закладів вищої освіти у процесі формування компетентностей випускників для їх конкурентоспроможності на ринку праці.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки [7] встановлює необхідність залучення до розроблення і оцінювання освітніх програм роботодавців, запровадження механізму врахування їх інтересів, потреб регіональних ринків праці при формуванні державного та регіонального замовлень на підготовку фахівців. У документі зазначено, що 61% респондентів з числа роботодавців зазначають нестачу

практичних професійних навичок випускників. Значною проблемою для усіх випускників роботодавці вважають відірваність теоретичних знань від практики, невідповідність до роботи в реальному секторі. Через суттєвий розрив між вимогами роботодавців і рівнем освіти у вітчизняних закладах вищої освіти роботодавці не зацікавлені фінансувати навчання своїх майбутніх спеціалістів.

Вимогу залучення роботодавців як партнерів безпосередньо та / або через свої об'єднання до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості включає Додаток до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (підкритерій 3 критерію 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми).

Процедура співпраці з роботодавцями, зокрема їх участь у процесах щорічного моніторингу освітніх програм спеціальностей урегульована також й документами К-ПНУ: Положенням про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція) та Положенням про освітні програми в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція).

І все ж, в Україні загалом, участь роботодавців у розвитку освіти ще обмежена й фрагментарна. Певною мірою це викликано причинами, що виходять за межі освітньої сфери. Недосконалість законодавчої бази (відсутність визначеного механізму реалізації норм Закону України «Про вищу освіту» про включення роботодавців до правових відносин у сфері вищої освіти на позиції зацікавлених учасників освітніх та інноваційних процесів) є головною перешкодою у залученні роботодавців до процесу співпраці із закладами вищої освіти. З іншого боку, слабкий розвиток громадянського суспільства і, відповідно, відсутність практики створення механізмів самостійної побудови ефективної співпраці між суспільними інститутами, а також несформованість у більшості роботодавців розуміння необхідності та економічної ефективності інвестицій у розвиток людського капіталу, відсутність тривалого досвіду співпраці закладів вищої освіти і стейкхолдерів-роботодавців в контексті сучасних вимог акредитації освітніх програм потребує значних узгоджених зусиль і певного часу. Але вже сьогодні зрозуміло, що залучення до обговорення проектів освітніх програм реальних роботодавців, щорічний моніторинг і громадське обговорення освітніх програм допоможе виявити можливі недоліки чи прорахунки в її побудові та врахувати реальні інтереси стейкхолдерів, що, у свою чергу, підніме ефективність та конкурентоспроможність програми, а отже й збільшить можливості її випускників на ринку праці. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти наголошує, що «метою обговорення є залучення передових ідей, реагування на потреби ринку праці, а не формальне виконання процесу заради «галочки», що подекуди спостерігається [8].

Активну співпрацю зі стейкхолдерами-роботодавцями, їх залучення до участі у процесах щорічного моніторингу освітньої програми «Середня освіта (Музичне мистецтво)» здійснює робоча група. Інформація про цю роботу оприлюднена на вебсторінці кафедри музичного мистецтва офіційного вебсайту Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Варто відзначити, що Університет зацікавлений у подальшій ефективній взаємодії з партнерами-

роботодавцями, які поступово переходять з позиції сторонніх спостерігачів і споживачів освітніх послуг на позицію зацікавлених учасників освітнього процесу, що сприяє оволодінню студентами бажаними фаховими компетентностями, які відповідають вимогам сучасного ринку праці.

Позитивне оцінювання освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою під час її акредитації – першорядний чинник підтвердження спроможності закладів вищої освіти забезпечити досягнення випускниками передбачених в освітній програмі результатів навчання, що сприятиме їх майбутньому успішному працевлаштуванню. Саме роботодавці оцінюють якість підготовки випускників закладів вищої освіти, їх спроможності бути конкурентоздатним на ринку праці.

Для закладів вищої освіти має бути вкрай важливим встановлення договірних відносин з роботодавцями, що передбачають, зокрема, можливість проведення виробничої та переддипломної практики здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти на базі установ стейкхолдерів, подальше працевлаштування випускників освітньої програми, а також інші напрями співпраці закладів вищої освіти і роботодавців-партнерів.

Критерії оцінювання якості освітньої програми (додаток до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого наказом МОН України від 11 липня 2019 р. №977) окреслюють широкий спектр співпраці закладів вищої освіти із роботодавцями-партнерами. Насамперед, це реальна участь роботодавців у формуванні освітніх програм закладів вищої освіти, надання рецензій та відгуків на них, участь у визначенні цілей освітніх програм та формулюванні програмних результатів навчання за освітньо-професійною програмою, визначення змісту практик відповідно до сучасних вимог ринку праці. Більше того, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти рекомендує закладам вищої освіти включати цих стейкхолдерів до складу проектних груп з розробки освітніх програм.

Заклад вищої освіти повинен залучати роботодавців, які мають належний досвід у відповідній галузі також й до організації та реалізації освітнього процесу за освітніми програмами. Рекомендації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми під час її акредитації спонукають заклади вищої освіти залучати представників роботодавців до проведення аудиторних занять на базі закладів вищої освіти (чи на базі установи роботодавця-стейкхолдера). Можливе залучення роботодавців для спільного виконання науково-дослідних робіт, організації стажування науково-педагогічних працівників на виробництві з метою забезпечення інноваційності освітньо-професійних програм.

Також є інші можливі напрями співробітництва закладів вищої освіти зі стейкхолдерами-роботодавцями – запрошення їх на навчально-методичні семінари на базі кафедр, залучення до проведення занять і майстер-класів в межах студентських наукових гуртків; залучення до роботи в проведенні вебінарів, запрошення для проведення гостьових лекцій, запрошення на захисти кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти першого та другого рівнів вищої освіти.

Для можливості ознайомлення роботодавців з освітньо-професійними програмами спеціальності «014 Середня освіта (Музичне мистецтво)» університету, здійсненні їх періодичного моніторингу і перегляду останні розміщені у вільному доступі на офіційному вебсайті Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка в розділі «Публічна інформація», а також на вебсторінці кафедри музичного мистецтва, яка забезпечує реалізацію освітньо-професійних програм.

Представники роботодавців активно задіяні в процедурі акредитації освітніх програм під час онлайн-візитів експертних груп Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Успішне проведення акредитації освітніх програм «Середня освіта (Музичне мистецтво)» університету стало можливим у значній мірі завдяки активній участі й підтримці роботодавців. Варто підкреслити, що Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка зацікавлений в розширенні кола роботодавців-партнерів. Чим ширше буде обговорено проєкт освітньої програми, чим більше фахівців-практиків візьмуть участь у її реалізації та розвитку – тим більше можливостей зробити програму більш ефективною, привабливою для майбутніх здобувачів і роботодавців, що в підсумку буде належно оцінено під час її акредитації та конкурентоспроможності фахівців-випускників університету на ринку праці.

Водночас до обговорення проєкту освітньої програми обов'язково залучаються також здобувачі вищої освіти через засідання органів студентського самоврядування, проведення фокус-груп, залучення студентів старших курсів споріднених спеціальностей до засідань кафедри для обговорення змісту проєктів освітніх програм тощо. Результати обговорення разом із пропозиціями та зауваженнями подаються керівникові проєктної групи в письмовій формі і зберігаються разом з освітньою програмою на кафедрі. Також проєктна група забезпечує обговорення проєкту освітньої програми серед потенційних роботодавців, відповідної професійної спільноти, випускників, які здобули вищу освіту в минулі 3-5 років, отримує відповідні рецензії (відгуки, зауваження, підтримку, побажання та ін.), документально підтверджує процес обговорення (наявність рецензій, відгуків, протоколів спільних зустрічей тощо). Всі ці документи зберігаються надалі разом з освітньою програмою в портфолію освітньої програми на кафедрі.

Варто зазначити, що система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із:

- 1) системи забезпечення закладами вищої освіти освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);
- 2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;
- 3) системи якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти [9, с. 21].

Закон України «Про вищу освіту» (ст. 16) передбачає здійснення таких процедур та заходів:

- визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;

– щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному вебсайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;

– забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

– забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи здобувачів вищої освіти, за кожною освітньою програмою;

– забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

– забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

– забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників закладів вищої освіти і здобувачів вищої освіти;

– інших процедур та заходів [9, с. 21–22].

Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти повинна охоплює процедури безперервного вдосконалення якості освітнього процесу, де якість освітніх програм, якість навчання та викладання відповідають сучасним викликам та запитам на якісну освіту, державним стандартам, потребам стейкхолдерів. Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти містить такі складові:

– контекст, процедури, заходи та принципи системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;

– планування освітньої діяльності;

– запровадження орієнтованих на здобувачів вищої освіти освітніх програм та навчальних планів підготовки фахівців;

– заходи, спрямовані на моніторинг якості організації освітнього процесу;

– підвищення якості навчально-методичного забезпечення усіх освітніх компонент освітньої програми;

– посилення вимог, урізноманітнення завдань для практичної підготовки здобувачів вищої освіти;

– забезпечення якості кадрового складу кафедри університету;

– моніторинг та оцінювання якості освітньої діяльності учасників освітнього процесу;

– забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу в закладах вищої освіти;

– функціонування інформаційних систем ефективного управління освітньою діяльністю;

– забезпечення публічності інформації про реалізацію освітніх програм;

– запобігання та виявлення академічного плагіату в працях учасників освітнього процесу;

– участь учасників освітнього процесу в національних та міжнародних рейтингах дослідження діяльності закладів вищої освіти;

– комунікація зі стейкхолдерами: Наглядовою радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, роботодавцями, батьками, закладами вищої освіти, загальної середньої освіти, громадськими організаціями, вітчизняними і зарубіжними партнерами;

– співпраця з Міністерством освіти і науки України, галузевими державними органами управління закладами вищої освіти, Національною академією наук України та національними галузевими академіями наук, органами громадського самоврядування у сфері вищої освіти та Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти має базуватись на принципах:

– відповідності стандартам і рекомендаціям Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти ESG;

– відповідності національним стандартам якості вищої освіти;

– автономії університету, який несе відповідальність за забезпечення якості вищої освіти;

– системного підходу, який передбачає управління якістю на всіх стадіях освітнього процесу;

– здійснення моніторингу забезпечення якості тощо.

Зазначимо, що вимоги до структури, змісту, технологій, методів і прийомів підготовки майбутніх вчителів мистецтва реалізовується у вигляді нового покоління навчальних планів, узгоджених з планами підготовки більшості європейських країн, освітньо-професійних програм, побудованих за принципами ієрархії, спадкоємності, послідовності, системності та достатньої необхідності. В галузі 01 Освіта / Педагогіка для всіх навчальних дисциплін визначені кінцеві цілі навчання (програмні результати навчання), які реально визначають зміст освітніх компонент освітньо-професійних програм.

В. Кремень зазначає, що модернізація системи вищої педагогічної освіти передусім передбачає оновлення аксіологічних і технологічних координат підготовки майбутніх учителів до виховної діяльності. З особливою актуальністю постає проблема розробки технологій створення виховних систем, які б відповідали специфіці сьогодення, суспільним потребам держави взагалі, і потребам особистості зокрема, і ґрунтувалися на новій філософії освіти, на принципах демократизму та особистісного діалогу.

Важливо зазначити, що чільне місце у забезпеченні якості вищої освіти відводиться моніторингу. Моніторинг якості освіти містить у собі багатий комплекс процедур, що дозволяє виявити динаміку розвитку системи у певний період. Через це він добре вписується в алгоритм маркетингу освітніх послуг, є його необхідною умовою та невід'ємним компонентом. За такої постановки питання моніторинг поряд з прогнозуванням виступає як один із найважливіших елементів системи інформаційного забезпечення, а це дає змогу розглядати його як складову частину системи управління освітою. Отже, моніторинг забезпечує інформаційну стабільність,

запобігає дефіциту інформації під час підготовки рекомендацій та прийняття управлінських рішень, підвищує їх обґрунтованість. За своєю внутрішньою будовою моніторинг поєднує три важливі управлінські компоненти: аналіз, оцінку й прогнозування процесів в освіті; сукупність прийомів відстеження процесів в освіті; збір і обробку інформації з метою підготовки рекомендацій щодо розвитку досліджуваних процесів і внесення необхідних коректив [3, с. 222].

Моніторинг і перегляд освітніх програм за участю роботодавців активно відбувається фактично з часу введення в дію Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (затверджене наказом Міністерства освіти і науки України 11 липня 2019 року № 977). Метою цієї роботи є модернізація кожної освітньої програми, що означає ґрунтовніші зміни в змісті та умовах реалізації освітньо-професійної програми, ніж звичайне оновлення, які можуть стосуватися не лише окремих освітніх компонентів, їх обсягу, але й корекції місії освітньої діяльності та програмних результатів навчання з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, аналізу ринку праці та запитів роботодавців.

Вважаємо, що впродовж навчання мають сформуватись такі професійні (фахові, предметні) компетентності:

- уміння використовувати комплекс знань психолого-педагогічного й музично-теоретичного змісту в процесі педагогічного спілкування, що передбачає вирішення проблемних ситуацій та підвищення ефективності розвитку пізнавальної, емоційно-вольової, мотиваційної сфери діяльності учнів через використання методики вдосконалення розвитку їх пізнавальних процесів;

- володіння теоретичними основами організації освітнього процесу у закладах освіти, основами структурування елементів навчального контенту у комплексі його смислової, змістової та технологічної сторін, розвивати навички творчого використання педагогічних знань у розв'язанні конкретних навчальних та виховних завдань;

- уміння здійснювати самоаналіз власної професійної діяльності з позицій сучасних теоретичних та практичних напрацювань інноваційної освіти;

- уміння аналізувати та синтезувати наукову інформацію і формувати на основі доведених фактів власну обґрунтовану позицію і міркування, застосовувати теоретико-методологічні знання в подальшій науковій та викладацькій діяльності;

- уміння мислити самостійно та креативно, критично оцінювати ситуацію, що забезпечує наукове усвідомлення та вирішення проблем та завдань, які висувуються перед фахівцями в умовах сучасних освітніх реалій [10, с. 215].

Окрім того здобувачі вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Музичне мистецтво), повинні володіти наступними уміннями професійного спрямування:

- володіє сукупністю комунікативних, організаторських, гностичних, проєктувальних умінь, виявляє моральну та естетичну спрямованість з метою утвердження ідеалів Добра, Краси, Правди, Справедливості;

- інтегрує складні професійні уміння гри на музичних інструментах, співу, диригування музичними колективами, музичного сприймання, запам'ятовування та

інтерпретації музичних творів, артистизму, виконавської майстерності та надійності (самооцінку, самоконтроль, саморегуляцію);

– виявляє здатність до самоактуалізації, саморозвитку та самокорекції у процесі музично-педагогічної діяльності;

– демонструє уміння вирішувати музично-педагогічні проблеми, оригінальність і гнучкість творчого мислення у процесі конструювання, інтерпретації та реалізації музично-педагогічних ситуацій;

– володіє елементами логічного і образного мислення, здатний до аналізу, виділення головного і синтезу в навчально-виховній та організаційній діяльності вчителя музичного мистецтва;

– здатний до підготовки та редагування текстів професійного змісту державною мовою, володіє англійською мовою;

– має навички знаходження, обробки та аналізу інформації з різних джерел (передусім – за допомогою цифрових технологій);

– здатний забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів в освітньому процесі та позаурочній діяльності;

– здатний застосовувати сучасні педагогічні та інформаційні технології для забезпечення якості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах Нової української школи;

– здатний застосовувати методи діагностування досягнень учнів, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації, професійного самовизначення школярів [10, с. 215-216].

Слід відзначити, що важливим чинником забезпечення якості вищої освіти – є навчально-методичне забезпечення освітніх компонент. Мета розроблення якісного навчально-методичного забезпечення освітнього процесу – формування такого освітнього середовища, за умов якого зміст освітніх програм, зусилля викладачів, навчальна робота здобувачів вищої освіти, можливості та засоби навчання повністю відповідали б сучасним вимогам і програмним цілям підготовки фахівців із вищою освітою. Зауважимо, що оновленню підлягають не лише зовнішні атрибути складових навчально-методичного забезпечення освітніх компонентів освітньо-професійної програми, але й їх змістовне наповнення, яке має відповідати сучасному рівню розвитку музично-педагогічної науки та практики, передбачати й забезпечувати логічний, послідовний виклад змісту навчальної дисципліни на основі використання сучасних технологій вищої освіти, сприяти ефективному формуванню визначених освітньою програмою загальних та фахових компетентностей.

Важливим аспектом забезпечення якості освіти є створення силабусів освітніх компонент освітньо-професійної програми. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Наказ МОНУ від 11 липня 2019 р. №977), наголошує на необхідності своєчасного надання учасникам освітнього процесу доступної і зрозумілої інформації щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання в межах окремих освітніх компонентів у формі силабуса, або в інший подібний спосіб (підкритерій 4.2 Критеріїв оцінювання якості освітньої програми).

Отже, рекомендованою формою оприлюднення інформації про освітні компоненти є силабус. Підкритерій 4.2 не вимагає обов'язкової наявності силабусів, однак їх наявність буде розглядатися експертами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти як сильна перевага. Якщо заклад вищої освіти обирає інші форми інформування здобувачів, він повинен мати раціональне пояснення для цього. Силабус – це документ, який готується для студента. Призначення документа: пояснити студенту суть і форму навчальної дисципліни (тобто, правила гри). Національне агентство забезпечення якості вищої освіти надало модель силабусу базованого на компетентностях. Обов'язкові елементи силабусу:

- 1) загальна інформація про курс;
- 2) анотація курсу – місце даної навчальної дисципліни в програмі навчання; мета курсу; тематика. В анотації можна (бажано) відобразити підхід викладача для того, щоб студент розумів з ким / чим матиме справу;
- 3) мета і завдання курсу – компетентності, які здобувач набуде в результаті навчання;
- 4) формат курсу. Форми організації навчання, зокрема, застосування дистанційних технологій навчання;
- 5) результати навчання. Оцінювання з прив'язкою до теми навчальної дисципліни. Якщо студент має набути певні компетентності, то логічно, їхнє набуття підлягає оцінюванню – не обов'язково шляхом підсумкової атестації (іспиту), чи перевірки рівня засвоєння знань (реферату). Кожен результат повинен оцінюватись окремо;
- 6) обсяг і ознаки курсу;
- 7) пререквізити і кореквізити курсу;
- 8) технічне й програмне забезпечення, обладнання;
- 9) політика курсу («правила гри»). Виконані із запізненням завдання, пропущені заняття (лікарняні, мобільність і т. ін.);
- 10) схема курсу;
- 11) система оцінювання та вимоги.

Окрім того, необхідно забезпечувати актуальність навчально-методичних матеріалів: систематично поновляти навчально-методичне забезпечення дисциплін, силабуси освітніх компонентів освітніх програм, інформацію в MOODLE; оновлювати списки основної та додаткової літератури з урахуванням її сучасності та наявності в бібліотеці, мережі «Інтернет». Також необхідно активізувати підготовку і видання навчальних, навчально-методичних посібників (зокрема й електронних), посібників для самостійної роботи здобувачів вищої освіти та дистанційного навчання, електронних курсів на освітніх платформах, конспектів лекцій / практикумів / методичних вказівок / рекомендацій / робочих програм, інших друкованих навчально-методичних праць відповідно до Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365).

Відповідно до Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності (п. 38) навчально-методичне забезпечення передбачає наявність:

- затверджених в установленому порядку освітніх програм, навчальних планів, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти;
- робочих програм з усіх навчальних дисциплін навчальних планів, які включають: програму навчальної дисципліни, заплановані результати навчання, порядок оцінювання результатів навчання, рекомендовану літературу (основну, допоміжну), інформаційні ресурси в Інтернеті;
- програм з усіх видів практичної підготовки до кожної освітньої програми;
- методичних матеріалів для проведення підсумкової атестації здобувачів вищої освіти [11].

Інші документи і форми навчально-методичного забезпечення дисципліни можуть визначати викладач та кафедра (група забезпечення освітньої програми), виходячи із необхідності максимально повного надання здобувачам освіти всієї інформації та матеріалів, необхідних для успішного вивчення навчальних дисциплін освітньо-професійної програми. Зокрема, це можуть бути підручники та навчальні посібники, а також авторські матеріали, розроблені викладачами з освітніх компонент.

У структурі навчального плану виділяють обов'язкову і вибіркову складові. Обов'язкова складова навчального плану не може перевищувати 75% обсягу (в кредитах ЄКТС) навчального плану і включає навчальні дисципліни, курсові та дипломні роботи, практики, атестацію та інші види навчального навантаження студента, спрямовані на досягнення результатів навчання, визначених освітньою програмою. При цьому не менше 50% обсягу навчального плану (якщо інше не визначене стандартом вищої освіти) має бути відведено на забезпечення загальних і спеціальних (фахових) компетентностей за освітньою програмою, а решту обсягу обов'язкового навчального навантаження виділяють для компонентів освітньої програми, запроваджених рішенням університету та / або проектною групою з розроблення освітньої програми, вивчення яких сприятиме розширенню фахових компетентностей здобувача вищої освіти. Обов'язкова складова навчального плану має містити всі компоненти, опанування яких є підставою для присвоєння освітньої та професійної (за потреби) кваліфікації.

Варто звернути увагу на те, що на якість підготовки здобувачів має потужний вплив і формування індивідуальної освітньої траєкторії студентів. Зазначимо, що дисципліни вільного вибору студента мають становити не менше 25% навчального навантаження освітньої програми і надають здобувачеві вищої освіти можливість:

- поглибити професійні знання в межах обраної освітньої програми (спеціалізований (профільований) блок дисциплін, який спрямований на покращення здатності до працевлаштування за обраним фахом);
- отримати додаткові спеціальні професійні компетентності за додатковою спеціальністю (предметною спеціальністю) / спеціалізацією, спрямовані на здобуття відповідної (додаткової) професійної кваліфікації;
- вибору з іншої освітньої програми того ж або іншого рівня вищої освіти (вибір із каталогу курсів).

Підкреслимо, що самостійна робота здобувачів вищої освіти – найважливіша передумова повноцінного оволодіння знаннями, вміннями, навичками та компетентностями. Правильно організована самостійна робота розвиває увагу, виробляє здатність розмірковувати, аналізувати та запобігає формалізму у засвоєнні знань здобувачами вищої освіти, чим зумовлює обов'язковість та різноманітність їх самостійної роботи. Метою самостійної роботи здобувачів є засвоєння в повному обсязі навчальних програм освітніх компонент освітньо-професійних програм та послідовне формування самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця мистецького напрямку. Досягнути визначеної мети можливо за умов впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання, забезпечення ґрунтовної мотивації студентів, створення навчально-методичного забезпечення та розробки раціональних механізмів наскрізного програмування та прогнозування самостійної роботи студентів у процесі професійного становлення педагогів від виконання індивідуального навчально-дослідного завдання до виконання курсового, дипломного та магістерського дослідження. При цьому необхідно враховувати особливості освітньо-кваліфікаційних характеристик та освітньо-професійних програм підготовки всіх суб'єктів освітнього процесу від молодшого спеціаліста до магістра в системі ступеневої освіти [12, с. 21].

Наполягаємо на необхідності підвищення ефективності проведення самостійної роботи, як такої, що законодавчо становить не менше 30% навчального часу здобувачів вищої освіти і на початок XXI століття є основною формою отримання знань та «альфою» й «омегою» передової сучасної технології – особистісної орієнтації освіти на суб'єкт учіння. Саме тому пошук та розробка нових педагогічних концепцій, у межах яких можливі нові рішення організації самостійної роботи майбутніх мистецьких педагогів є надзвичайно важливою та актуальною теоретичною та практичною проблемою сьогодення освітнього простору вищої школи [12, с. 19–20].

В. Андрущенко констатує, що з якістю освіти в українських закладах вищої освіти ситуація не найкраща. Автор вважає, що академічній освіті необхідне впровадження нових практичних методик, розвитку мультимедійних технологій, доступності й постійного оновлення інформації. Освіта потребує законодавчої підтримки, що стане поштовхом для складання нових програм навчання і сприятиме зміні застарілої моделі освіти [13, с. 195].

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

У системі забезпечення якості освітнього процесу в закладах вищої освіти використовується комплексне поняття забезпечення якості (Quality System), яке включає наступні підсистеми: забезпечення якості (Quality Assurance); управління та контролю якості (Quality Control), що ґрунтується на даних моніторингу якості (Monitoring of Quality). Система управління якістю освіти базується на системі управління освітнім процесом як середовищі, в якому здійснюється формування якості підготовки фахівців. Сучасне управління якістю виходить з констант, де

діяльність з управління якістю не може бути ефективною, якщо впливає не на весь процес створення, а лише на кінцевий продукт. Втім, контроль якості підготовки випускника закладу вищої освіти для такої суспільно-важливої галузі, як підготовка вчительських кадрів, є стрижневим завданням держави як ключового стейкхолдера.

Загалом, в сучасне освітнє середовище мають прийти якісно підготовлені фахівці та фахівчині для реалізації нової освітньої парадигми, що у порівнянні із попередньою зазнала кардинальних прогресивних змін. Більше того, для формування основних компонент становлення особистостей учнів / учениць згідно Концепції Нової української школи, як то – особистість, патріот, інноватор – необхідно якісно готувати здобувачів вищої освіти до успішної та продуктивної діяльності в предметній сфері. В Концепції Нової української школи прописані амбітні плани навчально-розвивального та творчого становлення особистості, що передбачає нові візії у підготовці вчителів закладами вищої освіти [14, с. 43].

Звернімо увагу на те, що якість освітнього процесу в закладах вищої освіти передбачає забезпечення формування в осіб, які навчаються, ключових компетентностей, необхідних для самореалізації, активної громадянської позиції, соціальної злагоди і здатності до працевлаштування та конкурентоспроможності, зокрема:

- формування духовних і моральних цінностей на рівні, який сприятиме їх інтеграції в суспільство і становленню активної громадянської позиції в соціумі;
- формування картини світу, адекватної сучасному рівню наукових знань про нього (у відповідності до рівня вищої освіти), базових компетентностей у галузі науки та техніки;
- комунікативну компетентність, культурну освіченість, здатність до інтеграції у національну і світову культуру;
- сприяння багатогранному розвитку особистості, в тому числі – формування: вміння навчатися з високим рівнем самостійності, критичного мислення, творчих підходів у вирішенні проблем (завдань), ініціативності, здатності розв'язувати проблеми із застосуванням здобутих знань, вмінь і навичок, вміння оцінювати ризики, рішучості і конструктивного управління почуттями, підприємливості.

Перспективою подальших наукових розвідок є деталізоване впровадження ширшого спектру забезпечення якості освітнього процесу закладів вищої освіти для підготовки конкурентоспроможних фахівців на ринку праці.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. *Концепція розвитку педагогічної освіти*, 2018. 25. Доступно: <<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>>.

2. *Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій*: Навч. посіб., 2003. За ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. Київ: Видавництво А.С.К., 240.

3. Сігаєва, Л.Є., 2016. Сучасні підходи до якості освіти: теоретичний аспект. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*, 4. Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 213–229.
4. Ляшенко, О.І., 2005. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти. *Педагогіка і психологія*, 1, 5–12.
5. Ніколаєвський, В.М., 2013 *Соціологічна освіта в Україні: критерії та освітні стратегії досягнення якості* [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.sociology.kharkov.ua/docs/chten_01/nick.doc>.
6. *Система моніторингу та оцінювання якості освіти*, 2001. Науково-методичне видання / Під ред. І. Булах. Київ: ПР ООН, 140.
7. *Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки*, 2020. Доступно: <<https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>>.
8. *Положення про акредитацію освітніх програм*. 2019. Доступно: <<https://naqa.gov.ua/2020/05/%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%81%d0%bf%d1%96%d0%b2%d0%bf%d1%80%d0%b0%d1%86%d1%8e-%d0%b7-%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%be%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b0%d0%b2%d1%86%d1%8f%d0%bc%d0%b8/>>.
9. *Закон України про вищу освіту*. 2014. Київ: Алерта, 96.
10. Воевідко, Л.М., 2021. Проблеми сучасної музичної педагогіки у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Бахмат Н.В.]*, 31 (2-2021). Київ: Міленіум, 208–224.
11. *Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*, 2015. Доступно: <https://diit.edu.ua/upload/files/shares/9_Documents/licensing/litsenzionnyue_usloviya.pdf>.
12. Воевідко, Л.М., 2015. Самостійна робота студентів: стрижнева компонента фахової підготовки. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»* (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є.І. Коваленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 1., 17–22.
13. *Філософсько-методологічні засади підвищення якості освіти України: європейський вимір*, 2012 / авт. кол. : В. Андрущенко (керівник), М. Бойченко, Л. Горбунова, І. Надольний та ін. Київ: Педагогічна думка, 220.
14. Воевідко, Л.М., 2023. Шляхи та реалізація якісної освіти здобувачів / здобувачок вищої освіти. *Актуальні проблеми психології особистості на європейському просторі: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції* / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 43–45.
15. Байназарова, О. О., 2009. *Моніторинг та оцінювання якості освіти: метод. посіб.* Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 58. Доступно: <<http://bibl.com.ua/geografiya/13697/index.html>>.

16. Бех, І. Д., 2003. *Виховання особистості*: навч.-метод. видання. Київ Либідь, Кн. 1, 280.

17. Кремень, В.Г., 2003. Перспективи розвитку освіти. *Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи)*. Київ: Грамота, 26–34.

18. Модернізація освіти України в контексті євроінтеграційних процесів: історико-педагогічний аспект: монографія, 2008 / авт. кол. О. А. Дубасенюк [та ін.] / за заг. ред. Н. Г. Сидорчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 300.

19. Чайка, В.М.. 2006. Підготовка майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності: Монографія / За ред. Г.В. Терещука. Тернопіль: ТНПУ, 275.

QUALITY ASSURANCE OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AS A WAY OF TRAINING A COMPETITIVE SPECIALIST FOR THE LABOR MARKET

Liudmyla Voievidko,

Candidate of Pedagogical Sciences.

Associate Professor,

Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9342-3613>

Voievidko@kpnu.edu.ua

Abstract. The article highlights one of the key problems of the modern educational space - ensuring the quality of the educational process in higher education institutions. Attention is focused on the importance of reconstruction, deepening, modernization of the content of educational and professional programs and, without exception, all its educational components in the preparation of future teachers through constant monitoring, extensive discussion and appropriate updating. Work on the improvement of educational and professional programs and educational components should be systematic, constructive, coordinated among all stakeholders. Algorithms for cooperation with employers on the modernization of educational programs are outlined. It is noted that institutions of higher education should attract employers who have appropriate experience in the relevant field to the organization and implementation of the educational process according to educational programs. It can be stated that the involvement of employers in the discussion of the projects of educational programs, annual monitoring and public discussion of educational programs helps identify possible shortcomings or miscalculations in its structure and take into account the true interests of stakeholders, which, in turn, will increase the effectiveness and competitiveness of the program, and therefore enhance opportunities of its graduates in the labour market. The article emphasizes, that one of the characteristics of the competitiveness of specialists in the labour market is their level of professional competence, which becomes an objective reality that can be measured and evaluated using objective methods. It is specified that monitoring plays an important role in ensuring the quality of higher education. Monitoring of the

quality of education includes a rich set of procedures, which allows identification of the dynamics of the system's development over a certain period. Due to this, it fits well into the educational services marketing algorithm. Even more, it is its necessary condition and an integral component. The article focuses on the fact that the quality of the educational process in institutions of higher education involves ensuring the formation of students' key competencies necessary for self-realization, active citizenship, social harmony and the ability to find employment and competitiveness.

Keywords: ensuring the quality of the educational process; educational programs; stakeholders; employers; creativity; competitiveness of specialists; modernization; monitoring; general and professional competences; educational components; individual work of students of higher education; set of procedures; dynamics of development.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. *Kontsepsiia rozvytku pedahohichnoi osvity* [Concept of development of pedagogical education], 2018. 25. Dostupno: <<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>>.
2. *Pidhotovka maibutnoho vchytelia do vprovadzhennia pedahohichnykh tekhnolohii* [Preparation of the future teacher for the introduction of pedagogical technologies]: Navch. posib., 2003. Za red. I.A. Ziaziuna, O.M. Piekhoty. Kyiv: Vydavnytstvo A.S.K., 240.
3. Sihaieva, L.Ie., 2016. Suchasni pidkhody do yakosti osvity: teoretychnyi aspekt [Modern approaches to the quality of education: theoretical aspect]. *Profesiina osvita: metodolohiia, teoriia ta tekhnolohii*, 4. Pereiaslav-Khmelynskyi: Pereiaslav-Khmelynskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni H.S. Skovorody, 213–229.
4. Liashenko, O.I., 2005. Yakist osvity yak osnova funktsionuvannia y rozvytku suchasnykh system osvity [Quality of education as the basis of functioning and development of modern education systems]. *Pedahohika i psykholohiia*, 1, 5–12.
5. Nikolaievskiy, V.M., 2013. *Sotsiologichna osvita v Ukraini: kryterii ta osvitni stratehii dosiahnennia yakosti* [Sociological education in Ukraine: criteria and educational strategies for achieving quality] [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://www.sociology.kharkov.ua/docs/chten_01/nick.doc>.
6. *Systema monitorynhu ta otsiniuvannia yakosti osvity* [System of monitoring and evaluation of the quality of education], 2001. Naukovo-metodychne vydannia / Pid red. I. Bulakh. Kyiv: PR OON, 140.
7. *Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021-2031 roky* [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2021-2031], 2020. Dostupno: <<https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>>.
8. *Polozhennia pro akredytatsiiu osvitnikh prohram* [Regulations on accreditation of educational programs], 2019. Dostupno: <<https://naqa.gov.ua/2020/05/%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%81%d0%bf%d1%96%d0%b2%d0%bf%d1%80%d0%b0%d1%86%d1%8e-%d0%b7-%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%be%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b0%d0%b2%d1%86%d1%8f%d0%bc%d0%b8/>>>.

9. *Zakon Ukrainy pro vyshchu osvitu* [Law of Ukraine on higher education]. 2014. Kyiv: Alerta, 96.
10. Voievidko, L.M., 2021. Problemy suchasnoi muzychnoi pedahohiky u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Problems of modern music pedagogy in the training of future music teachers]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka: Zbirnyk naukovykh prats / Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka; Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy* [hol. red. Bakhmat N.V.], 31 (2-2021). Kyiv: Milenium, 208–224.
11. *Litsenziini umovy provadzhennia osvitnoi diialnosti* [Licensing conditions for conducting educational activities], 2015. Dostupno: <https://diit.edu.ua/upload/files/shares/9_Documents/licensing/litsenzionnyye_usloviya.pdf>.
12. Voievidko, L.M., 2015. Samostiina robota studentiv: stryzhneva komponenta fakhovoi pidhotovky [Independent work of students: a core component of professional training]. *Naukovi zapysky. Serii «Psykhologo-pedahohichni nauky»* (Nizhynskyi derzhavnyi universytet imeni Mykoly Hoholia) / za zah. red. prof. Ye.I. Kovalenko. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia, 1., 17–22.
13. *Filosofsko-metodolohichni zasady pidvyshchennia yakosti osvity Ukrainy: yevropeyskyi vymir* [Philosophical and methodological principles of improving the quality of education in Ukraine: the European dimension], 2012 / avt. kol.: V. Andrushchenko (kerivnyk), M. Boichenko, L. Horbunova, I. Nadolnyi ta in. Kyiv: Pedahohichna dumka, 220.
14. Voievidko, L.M., 2023. Shliakhy ta realizatsiia yakisnoi osvity zdobuvachiv / zdobuvachok vyshchoi osvity [Ways and implementation of quality education of higher education applicants]. *Aktualni problemy psykhologii osobystosti na yevropeiskomu prostori: Materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* / za red. S.D. Maksymenka, L.A. Onufriievoi. Kamianets-Podilskyi: Vydavets Kovalchuk O.V., 43–45.
15. Bainazarova, O. O., 2009. *Monitorynh ta otsiniuvannia yakosti osvity* [Monitoring and evaluation of the quality of education]: metod. posib. Kharkiv: KhNU im. V. N. Karazina, 58. Dostupno: <<http://bibl.com.ua/geografiya/13697/index.html>>.
16. Bekh, I. D., 2003. *Vykhovannia osobystosti* [Personality education]: navch.-metod. vydannia. Kyiv Lybid, Kn. 1, 280.
17. Kremen, V.H., 2003. Perspektivy rozvytku osvity [rospects for the development of education]. *Osvita i nauka Ukrainy: shliakhy modernizatsii (Fakty, rozdumy, perspektyvy)*. Kyiv: Hramota, 26–34.
18. Modernizatsiia osvity Ukrainy v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv: istoryko-pedahohichni aspekt [Modernization of Ukrainian education in the context of European integration processes: historical and pedagogical aspect]: monohrafiia, 2008 / avt. kol. O. A. Dubaseniuk [ta in.] / za zah. red. N. H. Sydorhuk. Zhytomyr: *Vyd-vo ZhDU im. I. Franka*, 300.
19. Chaika, V.M.. 2006. Pidhotovka maibutnoho vchytelia do samorehuliacii pedahohichnoi diialnosti [Preparation of the future teacher for self-regulation of pedagogical activity]: Monohrafiia / Za red. H.V. Tereshchuka. Ternopil: *TNPU*, 275.